

Waarom de spechten roffelen

Bandrecorder helpt bij het onderzoek.

De spechten worden wel de timmerlieden onder de vogels genoemd en dit is niet ten onrechte, want deze dieren hakken zelf hun nestholte in de bomen uit en op de bodem van deze ruimte worden dan de eieren gelegd en uitgebroed.

Er zijn drie soorten, die regelmatig in ons land worden aangetroffen:

1. de groene specht, van boven groenachtig, van onderen groengeel, met een rood schedelkapje.
2. de grote bonte specht, zwart met wit getekend, het mannetje met een rode nekvlek, die bij het wijfje ontbreekt. Tevens een rode vlek in de buurt van de anale opening.
3. de zwarte specht, die veertig jaar geleden nog zeldzaam in ons land broedde, doch thans veel algemener is, ook in het noorden van Nederland. Het mannetje heeft een rode schedelkap, het wijfje alleen een rode nekvlek, beide dieren zijn overigens gitzwart van kleur. Op bijgaande foto is een zwarte specht afgebeeld.

Zwarte Specht

Van deze soorten zijn de grote bonte en de zwarte specht bekend door het zogenaamde „roffelen”. Daartoe zoeken de vogels een boomtak, een stamtak of een zinken plaatje op een telefoonpaal uit, waarop ze dan snel herhaalde snavelslagen afvuren. Door het resoneren van het betimmerde voorwerp ontstaat dan een merkwaardige roffel, die zeer ver door het bos kan klinken en die natuurlijk een bepaalde betekenis heeft in het leven der dieren.

De Duitse ornitholoog Heinz Sielmann heeft een bijzonder geslaagde film over het leven van de spechten vervaardigd en over zijn ervaringen een en ander verteld in zijn boek „*Das Jahr mit den Spechten*”. Daarbij heeft hij ook getracht een nader inzicht te verkrijgen in het roffelen van deze

dieren. Hij wilde namelijk proberen dit roffelen op de film vast te leggen. Dit bleek onmogelijk te zijn bij een loopsnelheid van de camera met 24 beeldjes per seconde, omdat het aantal stoten, dat de vogel per seconde uitvoert, veel hoger ligt. Er werden toen opnamen gemaakt met een loopsnelheid van 40 beeldjes per seconde en wanneer deze film dan met normale snelheid geprojecteerd werd, was het mogelijk het aantal snavelpikken per seconde te tellen.

Het bleek, dat het roffelen van de spechten het drukst beoefend wordt in het vroege voorjaar, als de mannetjes er op uit zijn om een wijfje in hun domein te lokken. Dan kan het gebeuren, dat het mannetje van de grote oonte specht 500 tot 600 keer per dag zijn roffel laat horen. Als hij in grote opwindning verkeert, kan hij dan wel 10 roffelstrofen per minuut laten horen, waarbij dan 12 tot 20 snavelstoten per seconde gelanceerd worden.

Men zou zich in dit verband de vraag kunnen stellen of dit roffelen met de snavel of het uithakken van een nestholte in de boom niet van nadelige invloed is op de inhoud van de schedel. Het onderzoek van de spechte-snavel leert in dit opzicht, dat de snavel op zodanige wijze met de hersenpan verbonden is, dat de snavelhouwen op zeer elegante wijze worden opgevangen en gebroken, zodat de hersenen geen enkele beschadiging ondergaan.

Zodra de spechten eenmaal gepaard zijn en een nestholte gemaakt hebben, begint het roffelen aanzienlijk te verminderen. Wanneer er echter in het territorium van een bepaald mannetje een ander mannetje gaat binnenvallen, ziet men het bedreigde mannetje toch weer gaan roffelen. Ook bij het beschermen van het woongebied speelt het roffelen dus een belangrijke rol.

De boven door mij genoemde filmopereur heeft daarvan dankbaar gebruik gemaakt voor het maken van opnamen van roffelende zwarte spechten, die hij zeer moeilijk voor de lens kon krijgen. Hij maakte namelijk gebruik van een bandopname van het roffelen van een zwarte specht, waarvan men het roffelen eens toevallig had opgenomen. Er werd nu in de nabijheid van de nestholte van een zwarte specht een luidspreker opgehangen en daaruit schalde het geroffel van de soortgenoot, die op de band was opgenomen. Door wat aan de knoppen te draaien liet men de geluidsterkte variëren, waardoor de indruk werd gewekt, dat de „concurrent” door het territorium heen en weer vloog. Het resultaat was verbluffend, want de echte zwarte specht reageerde bijzonder fel op de gereproduceerde geluiden en begon onmiddellijk fel te roffelen, ofschoon hij dit in weken niet meer gedaan had!

Heel grappig was daarbij het volgende. Op de gebruikte band stonden afwisselend opnamen van het roffelen van de bonte en van de zwarte specht. Bij het afdraaien bleek, dat op de bandgedeelten van de bonte specht uitsluitend de bonte spechten van het terrein in actie kwamen, terwijl de zwarten alleen reageerden, als het bandje van de zwarte gedraaid werd. Daaruit bleek dus, dat de vogels elk hun eigen roffelritme hebben en dat ook kunnen herkennen. Door de banden nu heel langzaam af te draaien kon men de snaveltikken afzonderlijk tellen. Het bleek toen, dat een roffel van de bonte 0,76 tot 0,98 seconde duurt en 12 tot 14 stoten telt, terwijl

die van de zwarte 2.10 tot 2.69 seconden in beslag neemt en 35 tot 44 snaveltikken inhoudt.

Het boek van Heinz Sielmann*) is in allerlei opzichten zeer de moeite van het lezen waard. Het bevat onder meer het zeer boeiende relaas van het uithakken van een „achterdeur” in de spechtenboom, waardoor het mogelijk werd unieke filmopnamen en foto's te maken van alles wat er binnen in de nestholte zich afspeelde. De foto's, die het werk illustreren zijn dan ook werkelijk uniek te noemen.

*) Heinz Sielmann, Das Jahr mit den Spechten, Verlag Ullstein, Berlin-Frankfurt-Wien, 1958.

P. Vroegindeweij

A. K. Vogelaar

Lente rond de Kerst

De twintigste december 1958 was een uitgesproken zachte dag. De temperaturen schommelden, dank zij de zon en de matige zuidenwind, zo om de tien graden Celsius. Aan de St. Christoffeldijk te Sommelsdijk, in de luwte van de uit Meidoorns, Elzen en Essen bestaande houtwallen, was het compleet lente, en heus niet alleen wat de temperatuur betrof, want aan de noordzijde van de dijk, stonden in de berm een vijftal planten van het Fluitekruid (*Anthriscus silvestris*) dapper te bloeien.

En toen was daar plotseling die vlinder. Ze kwam aangewapperd vanuit de steile zuidkant van de dijk, waar Braam en Egelantier dichte hagen vormen, zwierde voor ons uit over de weg, fladderde weer omhoog tot boven de toppen van de jonge Populieren-aanplant, daalde toen snel, en zette zich plots neer op een verdorde bloemstengel. We dachten aanvankelijk dat het een Witje was, doch toen we naderbij kwamen bleek het een vrouwtje te zijn van het Citroentje (*Gonepteryx rhamni*). Het zachte weer had haar zeker parten gespeeld, waardoor ze haar winterslaap even onderbrak.

Al met al een vreemde aanblik zo in de donkere dagen voor Kerstmis. Het Citroentje wordt in het algemeen in onze omgeving weinig gezien. Als zo'n enkel exemplaar zich in het vroege voorjaar eens vertoont, is het zien daarvan min of meer een verrassing. Een uitzondering hierop maakt het jaar 1958. In de tweede helft van juli, zagen we het eerste exemplaar, daarna namen we ze de gehele zomer waar, soms in een voor onze streek groot aantal. Het grootste aantal, dat we op één dag noteerden was 38 (16 ♂ en 22 ♀) op 13 september boven een veld met bloeiende Luzerneklaver, te Sommelsdijk.

Wij zijn de mening toegedaan, dat deze vlinder soms grote afstanden aflegt. Daar in de wijde omgeving van onze woonplaats, en voor zover wij weten